

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**з навчальної дисципліни «Аудит»
обов'язкових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Облік і аудит

за темою № 10 - Підсумковий контроль

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу
Протокол від 22.09.21 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.21 № 1

Розробники:

викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист Водолазська Н.В.
викладач циклової комісії економіки та управління, спеціаліст вищої категорії,
викладач – методист Бондаренко Л.Ф.

Рецензенти:

1. Голова циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.
2. Професор кафедри бізнес адміністрування, маркетингу і туризму Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, д.е.н., професор Дружиніна В.В.

План лекції

1. Порядок приймання, розгляду і затвердження матеріалів аудиту
2. Значення матеріалів аудиту в прийнятті управлінських рішень
3. Методи усунення суттєвих перекручень показників фінансової звітності

Рекомендована література:

Основна література:

1. Верига Ю.А., Плаксієнко В.Я., Кулик В.А., Карпенко Є.А. Облік, оподаткування та аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦУЛ, 2019. — 509 с.
2. Виноградова М.О., Жидєєва Л. І. Аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2014. — 654с.
3. Дерев'янко С.І. Аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2016. — 380с.
4. Лень В.С. Облік і аудит: вступ до фаху. — Навчальний посібник. - К.: ЦНЛ, 2015. — 272с.
5. Міжнародні стандарти аудиту (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.apu.net.ua/msa>
6. Огійчук М.Ф. Аудит. Навчальний посібник. - К.: Алерта, 2016. — 752с.
7. Огійчук М.Ф. Методика і організація аудиту. Навчальний посібник. — К.: Алерта, 2016. — 304с.
8. Пилипенко І.І., Каменська Т.О., Корінько М.Д., Проскуріна Н.М., Редько О.Ю. Сучасний аудит. Підручник. — К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2015. — 643 с.
9. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017р. № 2258-VIII (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
10. Рядська В.В., Петраков Я.В. Аудит. Навчальний посібник. — К.: ЦНЛ, 2018. — 416с.

Допоміжна література:

11. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
12. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. №433 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

14. Никонович М.О. Аудит. Підручник. – К.: Київ, 2014. – 748с.
15. Петрик О.А. Аудит. Підручник. – К.:КНЕУ, 2015. – 504с.
16. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ Міністерства фінансів України від від 02.09.2014р. № 879 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.05.1999р. №137 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
20. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993р. №2939-XII(зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>
21. Стельмах В. С. Контроль: інспектування, аудит, банківський нагляд: монографія / В. С. Стельмах, А. О. Єпіфанов, І. В. Сало. – С: Університетська книга, 2015. – 432 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

22. Офіційний портал Верховної Ради України: Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>
23. Офіційний сайт «Вісник податкової служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua>.
24. Офіційний сайт журналу «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vobu.ua>
25. Офіційний сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dtkr.com.ua>
26. Офіційний сайт журналу «Податки і бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://i.factor.ua>

1. Порядок приймання, розгляду і затвердження матеріалів аудиту

Після закінчення аудиторської перевірки керівництво підприємства також повинно вчинити ряд дій для реалізації матеріалів аудиту.

До них, зокрема, відноситься:

- складання «Проекту» Рішення за матеріалами аудиту»;
- розгляд його на Загальних зборах (акціонерів, учасників тощо);
- складання довідок, необхідних для пояснення окремих питань користувачам аудиторського звіту;

– передача матеріалів аудиту: висновок чи звіт замовнику; висновок зацікавленим користувачам; публікація у періодичній пресі.

2. Значення матеріалів аудиту в прийнятті управлінських рішень

Під час аудиторських перевірок при накопиченні інформації, що має значення для управління, аудитор зобов'язаний інформувати про результати перевірки вищий управлінський персонал. Знаючи завдання перевірки, аудитор застосовує такі процедури, щоб виявлена інформація була корисною для управлінського персоналу.

У цих випадках аудитор зобов'язаний визначити осіб, які належать до управлінського персоналу, тобто аудитор установлює законних користувачів інформації. Аудитор повинен детально вивчити список управлінського персоналу, їхні функціональні обов'язки для того, щоб інформація, що виявлена в результаті аудиту, дійшла до реального користувача.

Таким користувачем, наприклад, може бути ревізійна комісія. Вона використовує інформацію для складання звітності внутрішнього аудиту, а також передає її іншим представникам управлінського персоналу для оперативного та перспективного управління підприємством.

Питання про порядок повідомлення інформації з питань аудиторської перевірки вищому управлінському персоналу викладено в Міжнародному стандарті аудиту № 260 «Повідомлення інформації з питань аудиторської перевірки найвищому управлінському персоналу».

3. Методи усунення суттєвих перекручень показників фінансової звітності

Інформація вважається суттєвою, якщо її відсутність або перекручення може впливати на економічні рішення користувачів, які приймаються на підставі даних фінансової звітності підприємств. Суттєвість залежить від розміру статті або помилки, яка оцінена за певних обставин, відсутності або перекручення змісту інформації.

В Україні не існує єдиних правил та прийомів визначення рівня суттєвості, тому рівень суттєвості визначається аудитором самостійно на підставі професійного судження.

Під час розробки плану перевірки аудитор приблизно визначає суттєвість за операціями з метою кількісного визначення суттєвих перекручень і помилок. Однак необхідно аналізувати як кількісні, так і якісні показники помилок. Прикладом якісних помилок є неадекватний або неправильний опис облікової політики, коли цілком можливо, що користувач фінансової звітності підприємства буде введенний в оману цим описом або існує помилка при розкритті порушень вимог українського законодавства, коли цілком можливо, що наступні після можливої перевірки податкової адміністрації платежі до бюджету у вигляді штрафних санкцій і відповідно до цього зміни звітності послаблять господарську та фінансову стабільність клієнта.

Аудитору необхідно передбачити можливість існування помилок у пов'язаних між собою сумах, які разом можуть істотно впливати на фінансову

звітність підприємства. Наприклад, помилки в операціях на кінець місяця вказують на потенційну суттєву помилку, якщо помилка повторюється кожного місяця.

Аудитор визначає суттєвість як на рівні всієї фінансової звітності, так і стосовно окремо взятих залишків по рахунках, видах операцій і угодах. На суттєвість можуть впливати, наприклад, вимоги українського законодавства, які стосуються конкретної фінансової звітності, залишків по рахунках і взаємозв'язку між ними. Цей процес може мати різні рівні суттєвості, залежно від того, які види звітності підприємства розглядаються аудитором.

Під час оцінки впливу помилок на показники фінансової звітності аудитор повинен визначати суттєвість, встановлюючи характер, час і глибину процедур перевірки.

При плануванні аудиторської перевірки аудитор передбачає аналіз тих дій і операцій, які можуть призвести до суттєвих помилок та перекручень фінансової звітності даного підприємства. Аудиторська оцінка суттєвості залишків по бухгалтерських рахунках і укладених угодах допомагає аудитору вирішити, які питання і які статті фінансової звітності необхідно проаналізувати, який розмір вибірки використати і які види аналітичних процедур провести.

Це дозволить аудитору обрати такі процедури аудиторської перевірки, від яких у сукупності можна очікувати скорочення величини ризику аудиту до прийняттого рівня. У випадку, коли аудитор виявляє суттєву помилку в показниках фінансової звітності, він зобов'язаний довести це до відома клієнта, щоб той міг внести коригування.

Якщо клієнт відмовляється виправити показники фінансової звітності, аудитор повинен врахувати це при виборі виду аудиторського звіту, враховуючи суттєвість відхилень. В міжнародній практиці застосовуються такі основні етапи оцінки суттєвості:

1. Попереднє судження про суттєвість.
2. Застосування попередньої оцінки суттєвості до окремих ділянок аудиту.
3. Оцінка фактичної загальної помилки по окремих ділянках аудиту.
4. Оцінка сумарної помилки по фінансовій звітності в цілому.
5. Порівняння фактичної сумарної оцінки з попередньою оцінкою рівня суттєвості.

Отже, при визначенні рівня суттєвості аудитору слід враховувати такі фактори:

- абсолютна величина допустимої помилки;
- відносна величина суттєвої помилки;
- значущість та економічний зміст конкретної статті, щодо якої визначається суттєвість;
- масштаби господарської діяльності підприємства;
- мета проведення аудиту та ймовірних користувачів звітності;
- дотримання принципу безперервності діяльності підприємства;
- вплив сумарної оцінки помилки по звітності на рішення користувачів фінансової звітності, що перевіряються.

Існує взаємозв'язок між суттєвістю і ризиком аудиторської перевірки — чим суттєвіше здійснюється перевірка, тим нижчим є ризик аудиту, і навпаки. Аудитору необхідно брати до уваги такий зв'язок при визначенні характеру, часу і розміру процедур перевірки. Наприклад, якщо після планування спеціальних процедур перевірки аудитор встановлює, що прийнятний розмір суттєвості перевірки можна зменшити, то ризик аудиту пропорційно збільшується. Аудитор повинен урегулювати це шляхом зниження вже оціненого розміру ризику внутрішнього контролю там, де це можливо, і підтримки зниженого розміру виконанням поглиблених або додаткових тестів внутрішнього контролю підприємства, зниження ризику не знайдених помилок шляхом зміни (модифікації) характеру, часу і розміру запланованих основних незалежних процедур перевірки.

На стадії початкового планування попередня оцінка аудитором межі суттєвості і ризику аудиторської перевірки можуть відрізнятися від оцінок на стадії обробки результатів процедур аудиторської перевірки. Це може статися з причини змін обставин під час проведення перевірки. Якщо дійсні результати діяльності підприємства відрізняються від фінансового стану, оцінка суттєвості і ризику аудиторської перевірки може переглядатися. Крім того, аудитор може під час планування аудиторської перевірки спочатку встановити невелику суттєвість перевірки, а потім при оцінці результатів перевірки збільшити розмір суттєвості. Це може бути зроблено для зменшення ймовірності невиявлення помилок і забезпечення аудитора запасом можливості допустимої похибки при оцінці впливу помилок, виявлених під час аудиторської перевірки.

При оцінці ймовірності неправильного представлення фінансової звітності аудитор повинен оцінити, чи можуть бути визначені помилки в ній як суттєві.

Помилки фінансової звітності складаються з:

- помилок, знайдених аудитором у процесі аудиту облікової інформації, що стосується періоду перевірки;
- абсолютного впливу відхилень у достовірності початкових залишків на рахунках бухгалтерського обліку;
- помилок, що з'являються після більш правильної оцінки аудитором інших помилок, котрі не можуть бути спеціально визначені (прогнозні помилки).

Аудитор має проаналізувати, чи насправді помилки є суттєвими. Якщо він дійде висновку, що помилки можуть бути суттєвими, він повинен порушити питання про скорочення аудиторського ризику шляхом подальшого продовження процедур перевірки або висунути додаткові вимоги до керівництва клієнта щодо внесення виправлень до фінансової звітності підприємства. У деяких випадках керівництво може зажадати самостійно скоригувати свою фінансову звітність з урахуванням виявлених помилок та перекручень.

Якщо керівництво відмовляється внести виправлення до фінансової звітності підприємства, а результати проведених процедур перевірки не дозволяють аудитору зробити висновок, що помилки несуттєві, аудитор повинен переглянути ймовірність складання позитивного аудиторського звіту і

може прийняти рішення про складання іншого виду аудиторського висновку із переліку аудиторських висновків, передбачених МСА № 700.

Якщо загальна сума помилок, виявлених аудитором, досягає істотного розміру, аудитор повинен проаналізувати ймовірність того, що невиявлені помилки разом зі знайденими можуть перевищити визначений ним раніше розмір суттєвості. Тому, якщо знайдені помилки досягли розміру суттєвості, аудитор повинен проаналізувати можливість скорочення ризику шляхом виконання додаткових процедур аудиторської перевірки або попросити керівництво клієнта внести відповідні виправлення в облік та по можливості у саму фінансову звітність.